

Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Державне управління: удосконалення та розвиток № 11, 2017

УДК 378.014(477):339.94]:004.057.5

*Т. О. Костюк,
к. політ. наук, доцент, доцент кафедри філософії та політології,
ПрАТ «ВНЗ «МАУП», м. Київ*

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ «ВДОМА»: ДЕРЖАВНА ІНІЦІАТИВА ЧИ СВІТОВИЙ ТРЕНД?

*Tetiana Kostiuk,
PhD in political science, associate professor, senior lecturer of the Chair of Philosophy and political science,
JSC "Higher education institution "Interregional Academy for personnel management", Kyiv*

INTERNATIONALISATION AT HOME: IS IT A STATE INITIATIVE OR THE WORLD TREND?

Інтернаціоналізація вищої освіти наразі дуже активно досліджується і традиційно асоціюється з вхідною/ вихідною академічною мобільністю, розвитком міжуніверситетських зв'язків з метою надання спільних освітніх послуг та/ чи наукових досліджень, грантових ініціатив міжнародних інституцій і т.п. Разом з тим, такий її аспект, як інтернаціоналізація «вдома», є рівнозначно важливим, адже «мобільних» учасників освітнього процесу значно менше, проте рідше піднімається в науковому дискурсі. Проведена наукова розвідка дозволяє краще розуміти механізми реалізації інтернаціоналізації «вдома», її цілі, завдання та досвід провідних міжнародних університетів для України.

Internationalisation of higher education is currently being actively studied and traditionally associated with inbound/ outbound academic mobility, the development of inter-university cooperation with the purpose of providing joint educational services and/ or research, international institutions' grants initiatives etc. At the same time, such an aspect as "internationalisation at home" being equally important, since there are less "mobile" participants in the educational process, is rarer in scientific discourse. The conducted scientific research leads to a better understanding of the mechanisms of realization of internationalisation at home, its goals, tasks and the experience of leading international universities for Ukraine.

Ключові слова: *інтернаціоналізація вищої освіти, інтернаціоналізація «вдома», мультикультуралізм, мобільність, Україна.*

Keywords: *internationalisation of higher education, internationalisation at home, multiculturalism, mobility, Ukraine.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За усієї формальності та загальності визначень інтернаціоналізації вищої освіти (ІВО), які неодноразово доповнювались чи акцентувались під вимоги часу, всі вони підкреслюють її комплексний, всеосяжний характер і культурний вимір. Проте тривалий час основним проявом ІВО були транскордонні міграційні проекти і подорожі здобувачів освіти і професорсько-викладацького штату з навчально-науковою метою.

Політика Європейського Союзу утверджує освіту та професійне навчання як життєво важливі для розвитку сучасного суспільства й економіки. Тому паралельно з гармонізацією державних політик в сфері економіки, охорони навколишнього середовища, права, фіскальної, грошової, соціальної та ін. велике значення надавалось і освітній політиці країн-членів. З другої половини 1980-х років в якості бустера для національних економік вирішальним фактором стають висококваліфіковані людські ресурси. У цьому контексті, з 1986 року розпочинається обмін студентами, викладачами та учнями, який тоді ще не мав програмного та інституційного закріплення. У 1987 році Європейська комісія затвердила програму Еразмус, і її основною метою було сприяння співпраці між університетами та мобільності студентів в межах ЄС. Перші роки такої співпраці показали, що існує цілий ряд питань до вирішення: спільні кваліфікації та дипломи, що визнавались би всіма країнами-членами ЄС. Згодом питання ступеневої структури ВНЗ, забезпечення якості освіти, визнання кваліфікацій та періодів навчання в будь-якому університеті в межах ЄС, автономії університетів, їхньої наукової й дослідницької самостійності тощо було закріплено 19 червня 1999 року міністрами освіти 29 європейських країн у Болонській декларації, яка, по суті, створювала єдиний європейський простір вищої освіти.

Роки монетизації вищої освіти в рамках глобалізаційної тенденції в економіці призвели до зосередження уваги виключно на вигодах ІВО і переконання, що її прогрес може бути кількісно вимірний через підрахунок студентів, зарубіжних професорів, міжнародних договорів, спільних освітніх програм, дослідницьких програм, зарубіжних акредитацій, філій і т.д. Але намагаючись виміряти результати ІВО в кількісних показниках, поза увагою залишаються його людський вимір і ціннісне підґрунтя, це призводить до нівелювання його первинної і головної мети – краще підготувати студентів для життя і праці у глобалізованому світі. Відтак, «інтернаціоналізація перетворюється із процесу, заснованого на цінностях співробітництва, партнерства, обміну, взаємних зисків і розширення можливостей на процес, що дедалі більше характеризується конкуренцією, комерціалізацією, особистісною вигодою і підвищенням статусу» [9].

Окрім зміщення акценту з гуманістичного на раціонально-прибутковий, наприкінці ХХ століття ІВО актуалізувала багато суто практичних питань за результатами інтеграційних процесів в Європі, мобільності та поширення європейських цінностей. Так, навесні 1999 року, ще до підписання Болонської декларації, шведський науковець Б. Нільссон представив статтю "Інтернаціоналізація вдома - теорія та практика", в якій підняв декілька гострих питань, основні з яких стосувались ефективності освітніх програм ЄС для популяризації європейських культурних та соціальних цінностей, для підвищення інтересу до навчання за кордоном, створення глобального суспільства в мультикультурному контексті. Зокрема, зазначалось, що з моменту введення в дію програми Еразмус, тобто за 12 років, не більше 10% студентів виїжджають за кордон для навчання в університетах, і така низька мобільність унеможливує ефективне поширення європейської інтеграційної ідеології та європейських/ міжнародних цінностей в освіті [6].

Комерціалізація вищої освіти, невиправдані сподівання щодо академічної мобільності як основної рушійної сили ІВО стимулювали відповідні органи і дослідників по всьому світу поглибити вивчення всіх аспектів ІВО й активізувати незадіяні механізми реалізації ІВО. Стало зрозуміло, що окрім транскордонної співпраці для інтегрування ВНЗ в міжнародному, міжкультурному та інтелектуальному напрямку для досягнення цілей у викладанні, дослідженні, соціальній відповідальності університету потрібні інституційні стратегічні зміни. Саме це і дало поштовх активній розробці питання «інтернаціоналізації вдома».

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Починаючи з 1999 року, тема інтернаціоналізації «вдома» (переклад українською не досить вдало передає зміст усталеної в науковому дискурсі англійської назви, Internationalisation at Home, ІаН, тому далі по тексту ми послуговуватимемось англійською аббревіатурою) отримала широку підтримку та розвиток в науковому світі.

Найбільшу зацікавленість виявила Європейська Асоціація міжнародної освіти (European Association for International Education, ЕАІЕ. Далі по тексту англійська аббревіатура). Було створено неформальне утворення з представників більше п'ятдесяти університетів, так звану «Спеціальну групу за інтересами з питань ІаН» (далі - Група), яка отримала визнання з боку Виконавчого Комітету ЕАІЕ в серпні 1999 року, і до складу якої зараз входить більше 120 науковців.

Основними завданнями діяльності Групи було визначено наступні:

- дати визначення та розробити основну концепцію ІаН;
- заохочувати дослідників та професорсько-викладацький склад до проведення дискусії з цього питання через семінари (вебінари, тренінги, круглі столи, конференції, за допомогою ІКТ, в очній/ заочної формі і т.п.);
- зібрати ідеї та належні приклади для процесу інтернаціоналізації для тих студентів будь-якого року навчання, що не беруть участі в програмах мобільності, в т.ч. для дорослих здобувачів освіти, що навчаються за програмами навчання впродовж життя;
- скласти публікацію, що опише досвід та корисні приклади з проекту [8].

Керівний склад Групи було затверджено на першому її засіданні в лютому 2000 року. В першу чергу керівники вирішили підготувати документальне обґрунтування її діяльності. По-перше, укласти короткий описовий документ, який би встановлював категорійний апарат явища ІаН та розкривав суть основних його елементів (термін виконання – кінець першого півріччя 2000 року). По-друге, з метою поширення серед іноземних педагогів та адміністраторів, а також всіх, хто досліджує ІаН, укласти більш ґрунтовне видання на базі попереднього описового документу та коментарів до нього, в якому б детально розкривалась суть явища ІаН. Документ отримав назву «Internationalisation at Home: a Position Paper» і був представлений учасникам ЕАІЕ під час дванадцятої щорічної конференції у 2000р. в м. Лейпциг [8].

По суті, цей програмний документ – є першим і багатоаспектним програмним документом вивчення і реалізації ІаН, тому ми беремо його за основу нашого дослідження. Структурово це збірка з п'яти окремих наукових праць, які дають комплексне і всебічне розуміння як інтернаціоналізації в цілому, так і її кореляцію з ІаН.

Перший розділ, "Інтернаціоналізація вдома - контекст", підготовлений Берндом Ухтером, розглядає більш широкі рамкові умови для інтернаціоналізації та "інтернаціоналізації вдома". Хоча "інтернаціоналізація вдома" - це питання, що належить до «внутрішньої політики» ВНЗ, але ці інституції не живуть у вакуумі і тому певною мірою керуються в своїй роботі впливом і обмеженнями, встановленими зовнішніми "акторами". Фактори, на яких Б. Ухтер головним чином зосереджується, це: законодавче та нормативне забезпечення на різних рівнях влади, фінансування з боку урядів та агенцій з інтернаціоналізації, а також різні сили та обмеження, викликані концепцією глобалізації [8, р. 5-13].

У другому розділі Маттіас Оттен розглядає «Впливи культурної різноманітності вдома». Враховуючи теоретичні підходи та результати досліджень міжкультурної комунікації, в цьому розділі висвітлюється оцінка (культурного) розмаїття як стану соціальної взаємодії в навчальному середовищі, який веде до взаємного збагачення. Теоретичний підхід цього розділу також служить концептуальною основою для обговорення практичних наслідків ІаН в наступних розділах [8, р. 14-19].

У третьому розділі його автор, Бенгт Нільссон, пропонує до обговорення проблему інтернаціоналізації навчального плану. Він аналізує цілі та умови для інтернаціоналізованого навчального плану та наводить приклади ініціатив з впровадження таких навчальних програм в університеті Мальмё, Нідерланди, де він працює [8, р. 20-25].

У розділі 4 "Викладання та навчання в міжнародному класі" Ханнеке Тейкенс піднімає питання, як підвищувати обізнаність про конкретні якості та навички, необхідні для функціонування у міжнародному класі. Вона описує "ідеального викладача та студента", щоб підкреслити важливість ролі кожного з них в процесі реалізації інтернаціоналізованого навчального плану [8, р. 26-34].

Пол Кроутер присвятив розділ 5 вивченню наслідків ІаН на інституційному рівні. Спираючись на інші розділи, він аналізує причини необхідності впровадження інтернаціоналізації, її наслідки для управління інституцією та як ВНЗ може реагувати на міжнародне середовище [8, р. 35-40].

З моменту публікації цього документу на його основі було укладено низку документів під егідою ЕАІЕ. Так, у 2015 році Джос Білен підготував дослідження, в якому проведено ретроспективний аналіз ІаН за 15 років. Зокрема, зазначається, що наприкінці 1990-х років термін «ІаН» панував в дискурсі переважно в усій Європі, за винятком Великобританії, яка разом з Австралією застосовували частіше термін «інтернаціоналізація навчальних планів» (internationalisation of the curriculum), а в США – «кампусна інтернаціоналізація (campus internationalisation), хоча всі ці поняття трансливали однакову мету: допомогти випускникам у досягненні глобальної компетенції, оскільки зростає попит на працівників з міжкультурними та багатомовними навичками. Щодо самої інтернаціоналізації, то автор виділяє як складові вихідну мобільність та навчальні плани, які, в свою чергу, ділять на приховані, формальні і неформальні [5].

В 2013 р. Дж. Найт назвала процес ІаН, започаткований і інституціолізований у зазначений вище спосіб, «значним розвитком у концептуалізації процесу інтернаціоналізації» [10].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – висвітлити такий композиційний елемент стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, як інтернаціоналізацію «вдома», стан його вивчення в провідних країнах-провайдерах освітніх послуг та розкрити можливості для державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Наразі концепція ІаН відіграє важливу роль в зміні парадигми ІВО і переосмисленні основних завдань цього процесу. Незаперечним залишається факт, що академічна мобільність відкриває величезні можливості і нові горизонти всім своїм учасникам, тому основним пунктом Стратегії розвитку ІВО залишається стимулювання і розвиток академічної мобільності. Проте провідні актори ринку освітніх послуг також визнають, що «мобільні» студенти і науково-педагогічні працівники і надалі складатимуть відносно невелику частку, тоді як ІаН є зручним способом залучити всіх учасників освітнього процесу до інтернаціоналізації.

В 2013 році ІаН була офіційно включена в освітню діяльність Європейської Комісії - Європейська вища освіта в світі – і відтоді цей процес перебуває в центрі наукового дискурсу. Вона кваліфікується як *цілеспрямована інтеграція міжнародного та міжкультурного виміру до формальної та неформальної частини навчальних планів для всіх студентів в межах внутрішнього освітнього простору* [4]. Таке визначення підкреслює цілеспрямоване включення міжнародних та міжкультурних аспектів до навчальних планів. Це означає, що додавання або введення випадкових інтернаціоналізованих факультативних елементів буде недостатнім для інтернаціоналізації плану. Підкреслюється роль ІаН для всіх студентів у всіх програмах. Що стосується "внутрішнього освітнього простору", то тут закладено смисл, що вони можуть виходити за

межі університету та формального навчального контексту з метою включення інших міжкультурних та/ або міжнародних засобів навчання в межах місцевої громади. Це може бути співпраця з місцевими культурними, етнічними або релігійними групами, використання спільної системи навчання або інші засоби/ методики спільно задіяти вітчизняних та іноземних студентів [4]. При цьому формальна навчальна програма визначається як *навчальний план, а також упорядкований розпланований графік практичних заходів, які студенти мають виконати в рамках ступеневої програми підготовки*. В той час, як неформальна навчальна програма – це різні допоміжні послуги та додаткові заходи та опції, запропоновані університетом, які не є частиною ухваленої офіційно навчальної програми підготовки, але сприяє кращому її виконанню [11].

Щоб проілюструвати важливість та впливовість дискурсу навколо питання ІаН, хотілося б зазначити, що вона поступово може бути включена до національних стратегій в галузі вищої освіти. Так, 2 дослідження нідерландської незалежної неприбуткової організації з питань ІВО Nuffic, проведені в 2014 році, було запропоновано взяти за основу для розробки голландської національної політики ІаН. У Нідерландах в 76% ВНЗ вже включили принципи ІаН до своєї освітньої стратегії. Загалом по Європі ця частка дещо нижча - 56 %, як зазначено в нещодавно опублікованій статистиці «Барометра ЕАІЕ» [7]. А відповідно до опитування «TRENDS2015», проведеного Європейською асоціацією університетів, 64 % активно реалізують політику ІаН [12]. Вона, зокрема, задіює факультети, адміністрацію, студентів (як вітчизняних, так і міжнародних), міжнародні служби та наукові підрозділи у співпраці з метою передбачати новий підхід до здобуття мовного та культурного досвіду за межами традиційних мовних курсів. Це допомагає випускникам досягти глобальної компетенції, що є ключовою стратегічною метою багатьох ВНЗ і продиктовано вимогами доби, коли зростає попит на працівників з міжкультурними та багатомовними навичками.

У рамках програм зовнішньої допомоги Європейський Союз здійснює низку заходів у сфері освіти, які заохочують і академічну мобільність, і ІаН [3]. Основними завданнями програм ЄС у сфері вищої освіти є надання підтримки країнам-партнерам у сфері реформування систем вищої освіти, популяризація спільних цінностей і більш глибокого порозуміння між людьми та культурами, розвиток Європейського Союзу як світового центру вдосконалення освіти та підготовки, що сприятиме підвищенню добробуту Європи та економічному зростанню та поліпшенню якості послуг і людських ресурсів в ЄС через спільне навчання та обмін досвідом.

3-поміж програм, направлених на розвиток ІаН, першою була освітня програма Темпус (1990 – 2013 рр., трансформувалась в Еразмус + : К2. Розвиток потенціалу вищої освіти.), яка реалізовувалась в 4 етапи і мала на меті модернізацію навчальних програм, удосконалення процесів управління та врядування в системі вищої освіти, зміцнення зв'язків між освітою та суспільством (громадянським суспільством, ринком праці тощо).

Мета програми Жана Моне полягає у підвищенні рівня знань та поінформованості суспільства в ЄС і за його межами щодо європейської інтеграції через заохочення викладацької та дослідницької діяльності. Ця програма адресована, у першу чергу, університетам, але також асоціаціям та об'єднанням науковців і викладачів, що спеціалізуються на проблемах європейської інтеграції, іншим державним або приватним установам, що надають освітні та тренінгові послуги у сфері європейської інтеграції на місцевому та регіональному рівнях. Зокрема, в рамках програми Жана Моне фінансується розробка та викладання короткотермінових курсів для школярів, студентів та фахівців, створення спеціальних викладацьких посад або кафедр для викладачів, які спеціалізуються на питаннях євроінтеграції, у цьому ж напрямку підтримуються асоціації професорів і вчених. У програмі можуть брати участь ВНЗ, а також асоціації викладачів і дослідників євроінтеграції.

Україна наразі є потужним актором міжнародного освітнього процесу. Звичайно, найтісніша співпраця – з інституціями ЄС. Проте ІВО для українських ВНЗ тривалий час залишалась абстрактним процесом, що повною мірою позначилося на його сприйнятті і якості реалізації. Ще й досі не в кожному українському ВНЗ прийнято внутрішню Стратегію ІВО. Та й на загальнонаціональному рівні така Стратегія відсутня, хоча у новій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) міжнародна інтеграція та інтеграція системи ВО України у Єдиний європейський простір вищої освіти (ЕНЕА, аббревіатура англійською), за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи належить до основних принципів, на яких ґрунтується державна політика у сфері ВО, а розділ XIII присвячений міжнародному співробітництву, але поняття «міжнародне співробітництво», «міжнародна інтеграція», «інтернаціоналізація» не включені у статті 1 до переліку основних термінів і у Законі за межами названих підрозділів практично не вживаються, а поняття «інтернаціоналізація» взагалі відсутнє [2].

Недостатність уваги до проблем ІВО на державному рівні, як у його стратегічному вимірі, так і у плані реалізації навіть визначених стратегічних настанов, обертається недостатньою розвиненістю самого процесу. Про це свідчать такі факти:

- кількість студентів, що приймають участь у програмах мобільності знаходиться в межах 5000–10000 осіб на рік, тобто 0,5–1,0% від контингенту студентів ЗВО III–IV рівнів акредитації денної форми навчання, студенти ЗВО I–II рівнів акредитації та заочники участі в програмах мобільності практично не беруть;
- дуже низьким є ступінь включення наукових і науково-педагогічних кадрів у міжнародне співробітництво, незначна частка тих, хто вчився чи працював за кордоном, а також мізерно мала кількість власників іноземного вченого ступеня. Україна тривалий час залишається країною, що переважно експортує працівників вищої наукової кваліфікації.

Велика частка неповернення власників іноземного вченого ступеня – як більш молоді, освіченої, продуктивної та активної в міжнародному співробітництві групи – є суттєвим викликом для освітнього, наукового та інноваційного розвитку України;

- професори і викладачі ЗВО України вкрай недостатньо представлені у світовому освітньому просторі як науковці;
- ЗВО України практично не представлені або мають дуже низький індивідуальний статус у провідних міжнародних рейтингах [1, 3].

Тобто, очевидним стає факт, що низький рівень вхідної мобільності, експортоорієнтована вища освіта, несистемний характер співпраці ВНЗ України із закордонними провідними університетами провокують засновану на маркетингових законах просування товару та «споживацькій», орієнтованій на зростання прибутків, а не іміджово-рейтингових показників зовнішню політику українських ВНЗ. Угоди про співробітництво із закордонними ВНЗ укладаються під конкретний проект, відсутність довготривалих конструктивних міжуніверситетських відносин часто викликають недовіру до ВНЗ України. Статистика показує, що в освітніх програмах Європейської Комісії часто беруть участь і перемагають одні й ті ж самі актори українського освітнього простору, як-то КНУ ім. Т. Шевченка, НТУ КПП ім. І. Сікорського, Сумський державний університет, ЛНУ ім. І. Франка, Київський університет імені Бориса Грінченка, Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника.

Очевидним є, що орієнтація на активніший розвиток ІаН – це вже не вибір окремого ВНЗ, це повинно стати пріоритетом державної політики в сфері вищої освіти та ІВО. Необхідним кроком вважаємо консолідувати зусилля Уряду, Верховної Ради, самих закладів вищої освіти, експертного середовища під егідо МОН України. Набуття через інтернаціоналізацію конкурентоспроможності на світовому ринку освітніх послуг відноситься до довготривалих перспектив. А от акцентуалізація на ІаН, розробка і впровадження нових міжнародних освітніх програм та інтеграції до них міжнародних елементів і освітніх стандартів видається нагальним і результативним найближчим часом. Комплексне поєднання цілей ІВО і засобів їх досягнення в Україні повинно бути осмислене і закріплене нормативно як пріоритетне стратегічне питання, як національний імператив, не просто формальною артикуляцією їх забезпечення, а одним з основних завдань у глобальному і європейському інтеграційних контекстах.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. ІВО – явище багатоаспектне і окрім академічної мобільності пропонує багато варіантів, як «подолати кордони» і запропонувати висококласні апробовані навчальні можливості здобувачам освіти з країн, що розвиваються – за допомогою ІаН. В рамках ІаН університети отримали можливість залучати додаткові фінансові надходження через залучення більшої кількості іноземних студентів, а ті, в свою чергу, отримали можливість знайомитись з іншими культурами без відриву від навчання.

Ідея ІаН полягає в тому, щоб підвищити якість вищої освіти, зробити її більш інтернаціональною навіть за умов низької академічної мобільності. В Європі запроваджено низку програм від Європейської Комісії, які ставлять на меті через освітні модулі і спецкурси підвищити обізнаність громадян країн-не членів з основними галузевими політиками ЄС.

Крім того, в рамках ІаН активно розвивається дистанційна освіта. Дистанційна освіта – інноваційний підхід в доставці освітніх послуг і інформації там, де існують проблеми з фінансуванням і розвитком академічної мобільності. Міжнародне Інтернет-навчання є чудовим середовищем для розвитку мультикультуралізму та артикуляції основних трендів інтернаціональної сучасної вищої освіти.

У перспективі подальших розвідок передбачається зупинитись докладніше на вивченні інтернаціоналізації навчальних планів (internationalisation of the curriculum), та кампусної інтернаціоналізації (campus internationalisation як атрибутивних компонентів інтернаціоналізації «вдома», внести пропозиції, які б стали в нагоді як адміністраціям ВНЗ, так уповноваженим органам державного управління України в сфері вищої освіти.

Список використаних джерел.

1. Жилияєв І. Б., Ковтунець В. В., Сьомкін М. В. Вища освіта України: стан та проблеми – К. : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – С. 88.

2. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://bctdatu.zp.ua/zakon-pro-vishhu-osvitu> <<http://bctdatu.zp.ua/zakon-pro-vishhu-osvitu>>

3. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : аналітичний звіт / за заг. ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова – К. : Таксон, 2014. – 144 с.

4. Beelen J., Jones E. (2015) Europe Calling: A New Definition of an Internationalization At Home // International Higher Education . – No 83 Special Issue 2015, P. 12-13.

5. Beelen J., Jones E. (2015) Redefining Internationalization at Home. In: Curaj A., Matei L., Pricopie R., Salmi J., Scott P. (eds) The European Higher Education Area. Springer, Cham

6. Bengt N. Internationalization at Home: Theory and Praxis [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://www.eaie.org/publications/results.asp?author=Bengt+Nilsson&button=author> <<http://www.eaie.org/publications/results.asp?author=Bengt+Nilsson&button=author>>

7. EAIE Barometer, March 2015 [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu:<https://www.eaie.org/our-resources/library/publication/Books/eaie-barometer.html> <<https://www.eaie.org/our-resources/library/publication/Books/eaie-barometer.html>>

8. Internationalisation at Home. A Position Paper by Paul Crowther, Michael Joris, Matthias Otten, Bengt Nilsson, Hanneke Teekens and Bernd Wächter, Published by the European Association for International Education (EAIE) , 2000
9. Knight J. Five truths about internationalization. International Higher Education // Boston College Magazine. Fall 2012. – № 69. – P. 5.
10. Knight J. The changing landscape of higher education internationalisation – for better or worse? - Perspectives: Policy and practice in higher education, 2013
11. Leask, B. 2013, “Internationalising the curriculum in the disciplines: Imagining new possibilities”, Journal of Studies in International Education, Vol. 17, no. 2
12. Sursock A. Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities // European University Association [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: http://eua.be/Libraries/publications-homepage-list/EUA_Trends_2015_web <http://eua.be/Libraries/publications-homepage-list/EUA_Trends_2015_web>

References.

1. Zhyliayev, I. B. Kovtunets, V. V. and Somkin, M. V. (2015), *Vyshcha osvita Ukrainy: stan ta problemy* [Higher Education in Ukraine: Status and Problems], Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy, Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, Kyiv, Ukraine, p. 88.
2. Law of Ukraine "On Higher Education", [Online], available at: <http://bctdatu.zp.ua/zakon-pro-vishhu-osvitu>
3. Finikov, T. V. And Sharov, O. I. (2014), *Monitorynh intehtatsii ukrainskoi systemy vyshchoi osvity v Yevropeiskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia: analitychnyi zvit* [Monitoring the integration of the Ukrainian higher education system into the European Higher Education Area and scientific research: analytical report], Takson, Kyiv, Ukraine, p. 144.
4. Beelen J., Jones E. (2015) Europe Calling: A New Definition of an Internationalization At Home // International Higher Education . – No 83 Special Issue 2015, P. 12-13.
5. Beelen J., Jones E. (2015) Redefining Internationalization at Home. In: Curaj A., Matei L., Pricopie R., Salmi J., Scott P. (eds) The European Higher Education Area. Springer, Cham
6. Bengt N. Internationalization at Home: Theory and Praxis, [Online], available at: <http://www.eaie.org/publications/results.asp?author=Bengt+Nilsson&button=author>
7. EAIE Barometer, March 2015, [Online], available at: <https://www.eaie.org/our-resources/library/publication/Books/eaie-barometer.html>
8. Internationalisation at Home. A Position Paper by Paul Crowther, Michael Joris, Matthias Otten, Bengt Nilsson, Hanneke Teekens and Bernd Wächter, Published by the European Association for International Education (EAIE) , 2000
9. Knight J. Five truths about internationalization. International Higher Education // Boston College Magazine. Fall 2012. – # 69. – R. 5.
10. Knight J. The changing landscape of higher education internationalisation – for better or worse? - Perspectives: Policy and practice in higher education, 2013
11. Leask, B. 2013, “Internationalising the curriculum in the disciplines: Imagining new possibilities”, Journal of Studies in International Education, Vol. 17, no. 2
12. Sursock A. Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities // European University Association [Online], available at: http://eua.be/Libraries/publications-homepage-list/EUA_Trends_2015_web

Стаття надійшла до редакції 19.11.2017 р.